

Duurzaam tuinieren

Inleiding: wat is duurzaam tuinieren? ... 6

Grondgeheimen ... 10

Tuinonderhoud ... 28

Het belang van bestuivers ... 46

Zaden en zaadkracht ... 54

Bloemenpracht ... 66

Eetbare planten verbouwen ... 74

Tuinieren in potten en bakken ... 84

Tuinontwerpideeën ... 94

Ideeën voor buitenleven ... 106

Gereedschapstips ... 114

Dankwoord ... 121

Dit is Shawna Coronado ... 122

Register ... 123

Grondgeheimen

TIPS IN DIT HOOFDSTUK

1. Tuinieren zonder spitten ... 11

2. Gouden verteerde mest ... 13

3. Gratis grondbedekking ... 14

4. Water-vasthoudend grondmengsel ... 15

5. Cactus- en vetplantengrond ... 17

6. Multifunctionele potgrond ... 18

7. De kunst van het composteren ... 19

8. Bladaarde ... 20

9. Compost van gemaaid gras ... 21

10. Zet je compost om ... 22

11. Hak-het-in-stukjes compost ... 23

12. Doe-het-zelf compostvat ... 24

13. Bruin compostmateriaal ... 26

14. Groen compostmateriaal ... 27

TUINIËREN ZONDER SPITTEN

ALS JE TUIN JE LIEF IS, LAAT HEM DAN MET RUST

Soms is de beste manier om iets te verbeteren, het met rust laten. Een niet-bewerkte tuin is een perfect voorbeeld, en als je er een maakt, betekent dat ook dat je een plek hebt om overgebleven tuin- en keukenafval, dat anders in de prullenbak zou zijn beland, te recyclen. De uitstekende bodemstructuur van een bed dat niet bewerkt wordt ontstaat omdat materialen ter plekke composteren, in plaats van in een compostbak of -hoop.

Stel je voor dat je een grote tuin aanlegt, zonder dat je de grond in je bedden hoeft om te zetten. Als je de grond omkeert, dood je de microben die onder de grond leven en die bijdragen aan een gezonder wortelstelsel omdat ze symbiotisch samenleven met plantenwortels. In één kleine eetlepel grond zitten miljarden bacteriën, miljoenen schimmels, duizenden protozoa en tal van andere nematoden en organismen. Je tuingrond verbeteren met een paar eenvoudige tips waarbij je de grond niet bewerkt, kan ervoor zorgen dat je goede resultaten boekt bij het telen, omdat je in je tuinbedden die vitale wezens tevreden en in leven houdt.

Een niet-bewerkte tuin heeft nog meer voordelen. Omdat je onkruid voortdurend verstikt onder een laag mulch of compost, krijgt het geen kans om te groeien. Een niet-verstoorde, verrijkte grond heeft ook veel minder bemesting nodig om planten goed te laten groeien. De niet-bewerken-aanpak werkt in bijna elke hoek van de tuin en geeft je extra gezonde, biologische groenten en kruiden.

▲ Een laag biologische grond wordt toegevoegd aan een moestuin aan de voorzijde van het huis.

▲ Na het aanplanten moet je regelmatig water geven en waar nodig wieden.

DOE-HET-ZELF COMPOSTVAT

DE BESTE COMPOSTVATEN ZIJN GRATIS EN GEMAKKELIJK

Er is geen enkel excuus om geen compostbak te hebben, want een compostbak is makkelijk te maken en kost helemaal niets als je oud materiaal recyclet en hergebruikt. Je kunt kiezen voor luxe en wat meer geavanceerd, maar je kunt ook kiezen voor goedkoop en gemakkelijk door een oude vuilnisbak te recyclen. Waar je voorkeur ook naar uitgaat, oud materiaal weer gebruiken als nieuwe compostbak betekent dat je niet nog meer rommel voor de vuilnis creëert.

- ▶ **Compostbak van een oude, plastic bak** Heb je een oude plastic opslagkuip met een inhoud van zo'n 70 liter of meer en met een deksel die goed sluit? Perfect. Boor een tiental gaten van zo'n 1,3 cm in de bodem van de bak voor drainage en beluchting. Maak er ook een stuk of tien in het deksel. Vul de bak met compostmateriaal. Een dergelijke compostbak is ideaal voor een balkon of terras, omdat zo'n bak klein en verplaatsbaar is. Let er alleen wel op dat je niet te veel water geeft, zodat er geen vloeistof die vlekken zou kunnen veroorzaken uit de bodem komt. Je moet zoveel water geven dat je een sponsachtige substantie krijgt.
- ▶ **Vuilnisemmercompostbak** Gebruik een oude vuilnisemmer met een goed sluitend deksel. Boor 15 tot 18 gaten van 1,3 tot 2,5 cm in de zijkanten van de vuilnisemmer. Boor nog eens 6 gaten in de bodem. Zet de vuilnisemmer op een paar bakstenen om de afwatering te bevorderen. Vul de vuilnisemmer met compostmateriaal. Rol de vuilnisemmer over de grond om het compostmateriaal te mengen.
- ▶ **Elk vat dat open is aan de zijkant** Maak een draadbak van een cirkel kippengaas. Of gebruik op elkaar gestapelde melkkralen of maak een bak van oude pallets. Neem wel pallets die geen chemicaliën bevatten, zodat je veilig kunt composteren.
- ▶ **Luxe 3-fasen-compostbak** Je eigen compostplek (zie foto) maken is een peulenschilletje. Je hebt alleen een paar balken van zo'n 5 bij 10 cm, schroeven, een paar metalen beugels en gaas nodig. Gebruik deze foto als algemeen model en maak een 3-delige compostbak. Zorg dat er voldoende lucht door het gaas kan komen. Om deze bak zo efficiënt mogelijk te gebruiken, begin je in de rechterbak. Als die drie kwart vol zit, zet je de compost met een mestvork om en hevelt de gehele inhoud over naar de middelste bak. Vul de rechterbak weer met meer materiaal. Ga door tot de rechterbak weer bijna vol zit. Hevel de inhoud van de middelste bak over naar de linkerbak en de inhoud van de rechterbak naar de middelste bak. Tegen de tijd dat de compost in de linkerbak zit, zou hij klaar moeten zijn voor gebruik.

DUURZAAM TUINIEREN

▲ Als je een compostplek maakt met meerdere bakken, is het makkelijker om de compost om te zetten en te beluchten, omdat je het materiaal van de ene bak overhevelt naar de andere.

© Foto: Patricia Davis, The Gardeners Coach, www.gardenerscoach.wordpress.com.

GRONDGEHEIMEN

KOFFIEDIKCOMPPOST

KOFFIEDIK VOEGT GEEN ZUUR TOE,
MAAR HELPT WEL OM VOCHT VAST TE HOUDEN

Ordinair koffiedik belandt overal ter wereld op de vuilnisbelt. Het gaat om tonnen koffiedik per jaar, terwijl het recyclen van koffiedik in je composthoop en tuinbedden heel veel goeds kan doen voor je tuin.

Koffiedik lijkt enkele veelvoorkomende soorten schimmelrot en verwelkingsziekten te onderdrukken en het is bovendien een prima vervanging van veenmos (een bedreigde grondstof). Maar de beste manier om dit alomtegenwoordige keukenafval te gebruiken, is het gewoon bij je tuincompost gooien. Als je thuis geen verstokte koffiedrinker bent, ga dan naar een plaatselijk café en vraag of ze hun koffiedik voor jou willen bewaren – meestal is zo'n zaak blij dat hun afval niet op de vuilnisbelt belandt. Je kunt koffiedik royaal aan je composthoop toevoegen, inclusief ongebleekte, papieren filters, zolang het koffiedik maar niet meer dan 10 tot 20 procent van het totale volume van je composthoop of compostbak beslaat.

▲ Koffiedik is een uitstekend ingrediënt voor compost en mag zo'n 10 tot 20 procent van de totale composthoop zijn.

INSECTICIDEN OP BASIS VAN ZEEP

MAAK INSECTICIDEN OP BASIS VAN ZEEP

Het staat als een paal boven water dat de beste manier om schade door insecten aan je planten te voorkomen is zorgen dat die insecten om te beginnen niet in je tuin komen. Dat kun je in een paar eenvoudige stappen bereiken: zorg dat de bladeren van je planten zo droog mogelijk blijven. Wied onkruid en haal zwakke planten die ziek zouden kunnen zijn, weg. Composteer al het plantaardig materiaal, pas jaarlijks wisselteelt toe bij groenten en kruiden en probeer nuttige insecten aan te trekken.

Als al die preventieve maatregelen niet werken, zoek dan naar een biologische oplossing, zoals met de hand insecten verwijderen of bladluizen wegsprengen met een krachtige waterstraal; dit zijn effectieve behandelingen zonder negatieve bijwerkingen. Een andere optie is zelfgemaakte insecticidezeep. Zo'n insectenverdelger is vrij van chemicaliën (en bijna gratis om te maken). Zeepwater is mijn favoriete manier om af te rekenen met insecten met een zacht lijf, zoals witte vliegen, bladluizen, wolluizen, mijten en tripsen. Het vetzuur uit de zeep tast de celmembranen aan, dus direct op de boosdoeners spuiten is cruciaal voor deze volledige natuurlijke oplossing om te werken. Het dunne zeepachtige laagje dat op de bladeren van de plant achterblijft, ontmoedigt andere insecten ook nog eens om een hapje uit de bladeren te nemen. Door je eigen insecticidezeep te maken, kun je dezelfde plantenspuit steeds weer gebruiken en bespaar je een heleboel lege plastic flessen, die anders bij het afval zouden belanden.

◀ Pure castille zeep aangelengd met water is een geweldige zelfgemaakte insectenverdelgende zeep die helpt om insecten uit je tuin weg te houden.

Dit heb je nodig

Pak het volgende:

- ✓ Schone plantenspuit
- ✓ Zuivere zeep; volledige natuurlijke of castille zeep werkt prima; gebruik geen afwasmiddel op oliebasis
- ✓ Water

Het recept is doodeenvoudig:

1. Meng 1 eetlepel (15 ml) zeep met 95 ml water in een plantenspuit.
2. Goed schudden.
3. Spuiten.

Waarom zijn insecticiden zo slecht?

Wereldwijd worden er in de landbouw meer dan 2 miljard kilo pesticiden gebruikt. Hoewel sommige pesticiden een nuttige functie hebben, maken de meeste zowel de schadelijke als de nuttige insecten in de tuin dood. Ervoor kiezen om te tuinieren zonder zware pesticiden, is een stap zetten naar een beter milieu, omdat nuttige insecten, die noodzakelijk zijn voor een gezonde tuin, kunnen overleven en hun werk kunnen doen. Er zijn een heleboel redenen om geen pesticiden te gebruiken in je tuin. Insecten zijn bijvoorbeeld voedsel voor andere dieren in de voedselketen, zoals vogels, dus zijn insecten onmisbaar voor tuiniers die graag naar vogels kijken.

POTTEN EN BAKKEN MET EEN WATERGEEFSYSTEEM

TWEE POTTEN EN EEN PLASTIC BEKERTJE IS ALLES WAT JE NODIG HEBT

Planten in potten en bakken water geven kan een tijdrovend klusje zijn, vooral in de hitte en de wind van de zomer. Het leidt ook tot veel verspilling. Je eigen potten met een waterreservoir maken is een fantastische manier om een watergeefstelsel te creëren dat water bespaart en verspilling tegengaat. Je kunt dergelijke potten ook kant-en-klaar kopen, ze hebben een ruimte voor de planten en de aarde en een benedenpot of reservoir waar het water inzit. Een of ander lont verbindt de binnen- en de buitenpot, zodat het water in het reservoir naar de wortels van de plant wordt geleid als de grond minder vochtig wordt.

Je kunt makkelijk je eigen bloempot met watergeefstelsel maken. Dat kan heel goed door oude voorraadbakken, kuipen, emmers of plastic bloempotten te hergebruiken.

1. Neem twee bloempotten van ongeveer dezelfde grootte: de ene wordt de pot voor de plant; de andere wordt het waterreservoir. Boor een paar extra gaten in de bodem van de pot waarin je de plant(en) zet.
2. Zet een leeg yoghurtbodem of andere stevige bak (afhankelijk van de grootte van je bloempot en waterreservoir) op de bodem van je waterpot om een waterreservoir te maken.
3. Trek een katoenen draad door een van de gaten in de bloempot en laat deze door de grond van de bloempot heen naar het waterreservoir gaan, waar de draad water zal opzuigen.
4. Vul het reservoir met water en zet de bloempot met lont erbovenop.
5. Zet je plant(en) in de bovenste pot, maar probeer de lont in het midden te houden.
6. Je zult het reservoir af en toe moeten vullen. Til daarvoor de bovenste pot op.

Deze methode werkt fantastisch op een balkon, brandtrap of terras. Het is verstandig om je reservoir te vullen met regenwater als dat kan, want in vergelijking met stadswater of onthard water bevat dat veel minder chemicaliën. Gebruik nooit onthard water voor bloempotten en bloembakken, want de opgeloste zouten zijn giftig voor je planten. De meeste potten met een watergeefstelsel zijn voedselveilig, maar doe je huiswerk om zeker te weten dat dat inderdaad zo is, voordat je planten water geeft met behulp van zo'n systeem.

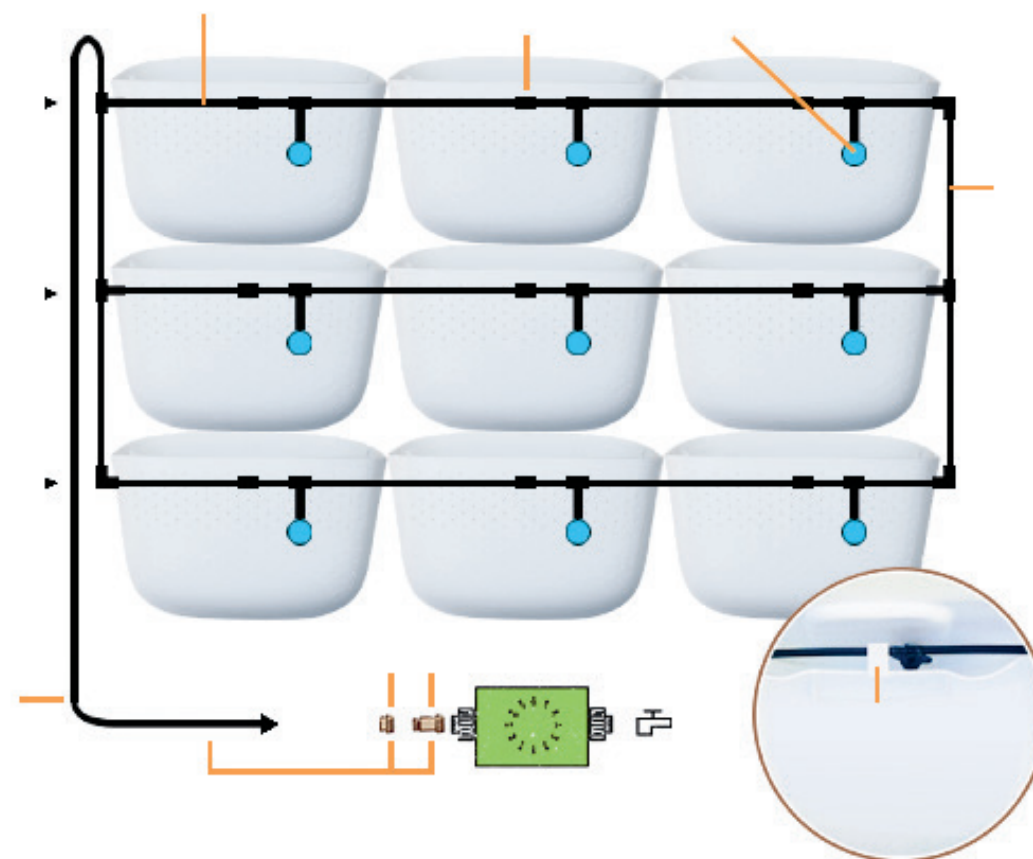
DUURZAAM TUINIEREN

DOE-HET-ZELF DRUPPELSYSTEEM

DIT MAKKELIJKE DOE-HET-ZELFPROJECT BESPAART JE UREN WATER GEVEN MET DE HAND

Als je potten en bakken met een tuinslang water geeft, verspil je vrij veel water, omdat er veel water verdampst. Verminder die verspilling door druppellijnen naar je potten en bakken te leiden. Je kunt een geweldige hoeveelheid water besparen en je zult ook meer succes hebben met je planten in potten, terwijl je minder moeite hoeft te doen. Het is helemaal niet nodig om een professionele tuinarchitect in te schakelen om je eigen systeem te installeren: je kunt dit project makkelijk zelf uitvoeren, zodat je je geen zorgen meer hoeft te maken over waterverpilling, vooral als je gebruikmaakt van een timer.

Druppelirrigatie wordt al heel lang commercieel gebruikt in kassen. De meeste systemen hebben een filter dat moet voorkomen dat deeltjes de buizen verstoppen; dit filter schoonmaken is het enige terugkerende onderhoudsklusje dat bij zo'n druppelsysteem komt kijken.

▲ Druppellijnen voor potten en bakken, levende muren en verhoogde bedden zijn makkelijk aan te leggen als je van tevoren alles klaarlegt en de instructies op de verpakking van het druppelsysteem volgt.

© Illustratie: Deze druppellijn is van de Living Wall Planter 2 van www.woollypocket.com.

TUINONDERHOUD

KWEEK EEN BIJENPLANT: PROBEER EEN WINTERHARDE GERANIUM

MAAK EEN STATEMENT MET DE PLANTEN DIE JE KIEST

Winterharde geraniums bloeien in het voorjaar uitbundig en trekken veel bestuivers aan. Ze blijven doorbloeien en houden van schaduw en bossige plekken, waardoor ze perfect zijn voor allerlei bijensoorten. Bovendien zijn de planten uitstekend compostmateriaal; ik knip uitgebloeide bloemen weg, gooi ze op de composthoop en meng ze erdoor. Als je gedurende het hele seizoen snoeit, krijg je meer bloemen en heb je meer compostmateriaal: een win-winsituatie.

De winterharde geranium is niet de *Pelargonium* die je uit de tuin van je oma kent. Er zijn heel veel winterharde geraniums: sommige blijven laag en zijn perfecte bodembedekkers voor kleine ruimtes; grotere soorten kunnen makkelijk 1,2 m hoog en breed worden. De meeste geraniums geven de voorkeur aan zon boven halfschaduw, maar een aantal doet het ook goed in de schaduw. Kies een plek waar de specifieke geraniumsoort die je hebt gekozen het best gedijt.

Hoewel geraniums niet graag in het water staan, houden ze wel van constant vochtige en humusrijke grond met veel natuurlijke grondstoffen: verteerde mest, compost en wormenpoep zijn goede grondverbeteraars. Daarmee zijn het geen goede kandidaten voor een warm en droog gedeelte van de tuin. Plant ze in het voorjaar na de laatste vorst rechtstreeks in rijke grond of in een pot of bak, of kweek ze op uit zaad in de lente of de herfst als het geraniumzaad een koudebehandeling heeft ondergaan.

▲ Bijen zijn dol op allerlei soorten vaste geraniums en zoemen in de tuin uren rond bij deze tere bloemen.

Winterharde geraniums maken een verrassend geluid als de zaden uit de zaaddozen wegschieten. De planten schieten hun zaden vrij ver weg nadat ze aan het begin van de zomer hebben gebloeid. Geraniums kun je vermeerderen door de wortelstokken op te graven en tussen de stengels te snijden. Nieuwe wortelbladeren en bloeistengels zullen ontspruiten aan de dikke, vertakte horizontale wortelstokken. Geef na het verplanten regelmatig water. Als ze eenmaal zijn aangeslagen, zullen de geraniums ook droge omstandigheden verdragen, zolang de grond maar rijk is.

Snoei bloemstengels terug na de eerste bloei. De plant ziet er dan netter uit en je bevordert een tweede bloei. Snoei rigoureuzer als de plant uit vorm raakt. Winterharde geraniums zijn gevoelig voor vrij weinig plagen of ziekten; als ze echter van bovenaf veel water krijgen en op een plek met meer schaduw staan, kunnen ze echte meeldauw en schimmelproblemen krijgen. Als je geraniums daar last van krijgen, snijd de aangetaste bladeren dan weg, maar gooi ze niet bij de compost; gooi die bladeren weg.

▲ Nadat we van hun bloemenpracht hebben kunnen genieten, schieten geraniums met een knallend geluidje en flinke kracht hun zaden de tuin in.

Eetbare planten verbouwen

TIPS IN DIT HOOFDSTUK

47. De droogtebestendige tuin ... 75

48. De plantdiepte van tomaten ... 76

49. Eetbare bloemen van kruiden ... 78

50. Maak weer eten van
keukenrestjes ... 79

51. Eetbare planten die schaduw
verdragen ... 80

52. Tuinieren op straat ... 82

DE DROOGTEBESTENDIGE TUIN

EEN PAAR SIMPLE TRUCS OM OM TE GAAN MET DROOGTE

Nu veel delen van de wereld te kampen hebben met droogte, is het belangrijker dan ooit dat je je eigen manieren vindt om op een slimme, duurzame manier planten te kweken en waterverspilling te voorkomen. Dat begint bij de planten die je uitkiest. Alle kruiden en groenten hebben water en zonlicht nodig, maar er is een aantal kruiden en groenten dat het verrassend goed doet met weinig water.

Om een kruiden- en groentetuin aan te leggen die bestand is tegen droogte, heb je goed doorlatende, maar vocht vasthoudende grond nodig. Als je biologische grondverbetersaars aan de volle grond of de grond in je potten en bakken toevoegt, bespaar je water en tijd, omdat een rijkere grond doorgaans minder water nodig heeft. Door methodes zoals intensief planten te gebruiken, houden de wortels het vocht langer vast (zie Tip 21, blz. 36). Laat je grond eerst professioneel testen om erachter te komen wat eraan zou kunnen ontbreken, voordat je een definitieve beslissing neemt over grondverbeteringen. Compost, wormenpoep en andere biologische toevoegingen aan de grond helpen allemaal om vocht en voedingsstoffen voor de wortels vast te houden, net als jaarlijks mulchen.

Geef je planten voor 9 uur 's ochtends of na 7 uur 's avonds water, dan verdampt er minder water. Gebruik waar mogelijk een druppelsysteem; met zo'n systeem maak je veel efficiënter gebruik van water dan met een tuinslang of -sproeiers. Als je bovendien eerder in het voorjaar en later in het najaar plant, worden de planten blootgesteld aan koeler weer en hebben ze minder water nodig. Door hogere planten zoals aubergines en tomaten naast bladkruiden en -groenten die goed tegen schaduw kunnen te zetten – zoals snijbiet en sareptamosterd – kun je de warmte beter geleiden. Koelere tuinen hebben minder water nodig.

Grond voor planten die droogte verdragen

Dit mengsel zal je kans op succes vergroten:

- ✓ 1 deel biologische potgrond
- ✓ 1 deel biologische verteerde compost
- ✓ 1 deel gewone compost
- ✓ ¼ deel wormenpoep

▲ Regenboogsnijbiet 'Bright Lights' doet het geweldig in een tuinbed of pot met droogteverdragende planten; de plant heeft spectaculair mooie kleuren.

Groenten en kruiden die droogte verdragen

Wat let je om de sterkste te kiezen?

- ▶ Amaranth
- ▶ Aubergine
- ▶ Bonenkruid
- ▶ Broccoli
- ▶ Chinese bieslook
- ▶ Chinese kool
- ▶ Echte kamille
- ▶ Erwten en bonen: gewone bonen, kikkererwten, kousenband, sperziebonen, teparybonen, zwartoogbonen
- ▶ Klimspinazie
- ▶ Lavendel
- ▶ Oregano
- ▶ Paprika's
- ▶ Rabarber
- ▶ Rozemarijn
- ▶ Salie
- ▶ Sareptamosterd
- ▶ Snijbiet
- ▶ Tijm
- ▶ Tomaten

TUINSLANGEN ZONDER KNIKKEN

MET DEZE SIMPELE OPLOSSING HEB JE GEEN HEKEL MEER AAN TUINSLANGEN

Tuinslangen zijn belangrijk in de tuin. Tuinslangen die snel knikken zijn een drama: bochtige, zware en moeilijk te verplaatsen slangen belanden waarschijnlijk in de vuilnisbak. Knikkende tuinslangen veroorzaken rugklachten. Om die klachten en frustraties in de tuin te voorkomen, en om ervoor te zorgen dat tuinslangen niet op de vuilnisbelt belanden, zou je van die knikken af moeten komen.

Als er eenmaal een 'kink in de kabel' zit, wordt dat een krul in de tuinslang die er heel snel weer inschiet. Hier zijn echter oplossingen voor. Je kunt de slang bij de knik doormidden snijden en een inzetstuk met schroefdraad op elk uiteinde plaatsen. Je kunt de slang ook spalken: ga op zoek naar een oud stuk tuinslang of andere slang die net iets dikker is dan je tuinslang en bevestig dat stuk slang strak over de knik. Maak de spalk stevig vast met metalen klemmen, zodat je zeker weet dat de spalk goed blijft zitten.

Je kunt krullen en knikken in je tuinslang vermijden als je de slang in een 8 opbergt en niet probeert om de slang ergens omheen te wikkelen of in een kringetje op de grond te leggen. Laat het water uit de slang lopen, buig de slang voorzichtig (forceer dit niet), leg hem in een 8 neer en berg hem zo op.

▲ Wanneer je je tuinslang opbergt, kun je hem het beste voorzichtig in een 8 buigen om te voorkomen dat de slang ooit gaat knikken.

OMWIKKEL JE GEREEDSCHAP MET TAPE

EENVOUDIGE TIPS OM TE ZORGEN DAT JE GEREEDSCHAP NIET ZOEK RAAKT

Reden nummer een: gereedschap raakt zoek in de tuin. Je legt tuingereedschap naast je neer als je aan het wieden of snoeien bent en door hun houten handvatten en natuurlijke kleuren steken ze niet af tegen de aarde en de mulch en raak je ze kwijt. Gereedschap dat buiten blijft liggen beschadigt: handvatten splijten, metaal roest en kleuren vervagen. Dat is zonde en vervangend gereedschap kost geld. Goed voor je tuingereedschap zorgen is supersimpel – wikkel gewoon neontape om de handvatten. Laat de tape altijd om de handvatten zitten. Je gereedschap is dan veel gemakkelijker te vinden in het gras, op de grond of op de mulch.

Reden twee: als je zorgt dat je je eigen gereedschap kunt herkennen aan de tape, kun je je gereedschap altijd terugvinden als je samen met andere mensen aan de slag gaat.

▲ Voorkom dat je tuingereedschap niet meer terug kunt vinden: omwikkel de handgrepen en stelen met kleurrijke tape. Je raakt nooit meer een stuk gereedschap kwijt in de tuin.